

GULYÁS GYULA–KELECSÉNYI LÁSZLÓ

Emléked leszek

(filmterv)

GULYÁS GYULA (1944) Budapest

2006-ban vagyunk. Keleti Péter húszas évei elején járó informatikus édesapja balesetet szenvedett, és magatehetetlenül fekszik a kórházban. Mivel Péter szülei rég elváltak, hirtelen érdekelni kezdi őt apja múltja. Kutatásba fog: felkeresi a helyeket, az embereket, akikkel apja valamilyen kapcsolatban állt. Barátnője, Edina eleinte a segítségére van ebben, de aztán ráun a nyomozásdúra.

Péter, a műszaki érdeklődésű főszereplő tanácstalan a környező világgal szemben. Barátnője, Edina alkalmazkodó természetű lány. Péter anyja kissé meg van sértődve a világra, amely nem ajándékozta meg semmivel. Péter apjáról annyit tudunk, hogy a hatvanas–hetvenes évek fordulóján szocializálódott, és társadalomkutató volt.

Az elképzelt film dokumentarista játékfilm lenne, sok archív bejátszással, természetesen profi színészekkel, esetleg egy-két félamatőrrel a kisebb szerepekben. Az emlékképek (álmok, fantáziák) különleges képi nyelven jelennének meg, hasonlítva a realitásra, ám néha szürreális, már-már abszurd módon idézve a múltat.

1.

Péter egy kórházban lépked a hosszú folyosón. Az esti fények csillogásában be-bepillant a szobákba.

KÖZBEN: FŐCÍM

Az ügyeletes orvos útba igazítja, de egy rádióhang elnyomja a szavukat. A hangszóróból az őszödi beszéd szól. Péter belép az intenzívra, ahol az apja fekszik ájult állapotban.

2.

Odakinn, az utcán Péter anyja villog a fiára a kocsijából. A fiú kényszeredetten beül az anyja mellé.

- Láttad?
- Túléli?
- Imádkozhatsz érte. Már ha tudsz.
- Azt azért nem.
- Sejtettem.

3.

Péter egy kulcscsomóval bajlódik, amíg nehezen bejut apja lakásába. Hatalmas rendetlenség fogadja. Leül egy kanapéra, ahonnét könyvek, gépiratok hullanak a földre. Némán ül, majd benyomja a keze ügyébe kerülő távkapcsolót. Nem tévéműsor jelenik meg a képernyőn, hanem a videolejátszóban felejtett szalag.

KELECSÉNYI LÁSZLÓ (1947) Budapest

I.

Tarkovszkij: *Andrej Rubljov*
A repülés képkockái.

Közben megszólal valahol a vezetékes telefon. Péter nehezen találja meg.

– Tessék... Nincsen... Nem tudom... Kicsoda?... Steiner Kari... Jó, köszönöm...

A filmcímekeket pásztázza tekintetével. *Hamu és gyémánt, Emlékek éjszakája, Tűz van, babám!, Egy faun megkéssett délutánja, Kifulladásig, Oldás és kötés.* Kapcsolgatni kezdi a tévét, keres egy állomást, lehorgonyoz egy sorozatnál. A *Jóbarátok* képei peregnek. Egy rajzos borítójú kötetre esik a pillantása. Kézbe veszi, fellapozza, cédulák esnek ki belőle. A kékes színű borítólapon elegáns dáma virít.

4.

Péter és Edina szeretkezés utáni ruhátlanságban hevernek. A lány egy régi noteszt lapozgat.

- Tulajdonképpen mivel foglalkozott az atyád?
- Valami társadalom-izé, azt hiszem.
- Hiszed?
- Nem éltünk együtt. Anyám hamar elvált. Éhenkórásznak tartotta.
- És fölírta a filmcímekeket?
- Van itt más is. Ez a könyv tele van firkálva mindenféle megjegyzésekkel. Egy francia regény címlapját mutatja a lánynak.

5.

A belvárosi piarista kápolnában ősz hajú nő takarít. Péter lép be az egykori Egyetemi Színpad Dunára néző világos termébe. Az asszony méregeti. Péter megszámolja a sorokat, és leül a hetedikbe, középre. Nézi az oltárt.

II.

Wajda: *Hamu és gyémánt*

Egy kis kápolnába gyereklány virágot tenne.

Egy romos templomban fejfelé lógó Krisztus-kereszt nyikorog.

A kamera, mintegy Péter szemeként, kitekint a kápolnából. Duna, rakpart, hidak, hajók, a hullámzó vízen tükörképek villannak fel, fordított világ.

6.

Emlékkép

Az Erzsébet híd alatti rakparti lépcsőkön hosszú hajú, farmeres fiú lépked lefelé, egyenesen bele a Dunába. Mikor bokáig ér a víz, megáll, majd elkezd sétálni. Szinte azonnal ott terem egy civil, aki igazoltatja a srácot.

– Zárunk. Ma nem lesz mise.

Az ősz hajú templomi nő igyekszik megszabadulni Pétertől.

7.

Edina egy látszerészüzletben kereteket ajánlgat egy vevőnek. Ekkor pillantja meg a belépő Pétert.

- Hová húzunk ma? – kérdezi a barátját.
- Házimozi lesz.
- Ne már!
- De-de. Garantált retró, traubiszóda, ilyesmik.

- Gyere, mutatok valamit.
- Bemennek a raktárba.
- Nézd, ma vettük.
- Egy rejtélyes, régi optikai szerkezetet mutat Péternek.

III.

Fekete-fehér mozgókép egy amatőr filmből.
Fehér inges fiatalok táncolnak egy régi házibulin.

8.

- Na, megtalálta, akit keresett?
- Talán. Ha visszamehetnénk arra az elrohanós részre.
- Ez nem videó, nem lehet csak úgy összevissza tekergetni.
- Talán ő volt az a srác.
- Az őse? Keleti Dávid?
- Igen.
- Nem tudom, a fene se emlékszik rá. Sokan voltak.

9.

Telefonbeszélgetés anya és fia között.

- Szia, anya! Mi van apával? Magához tért?
- Látogasd meg. Él. A maga módján. Ahogy szokott.
- Én most... keresem azokat, akik ismerték.
- Minek?
- Hátha tudnak róla valamit mondani.
- Igazán? És mire jutottál? Valami újdonság? Titok?
- Azt nem tudok. Arra vagyok kíváncsi, mi történt vele, velünk, veletek.
- Na, őnála is így kezdődött. Aztán ez lett a vége.
- Apa sose mesélt semmit?
- Már nem is fog.
- Ilyen súlyos?
- Mindenesetre, ha megtudsz valamit, oszd meg velem.

10.

Őszes, gyűrött arcú férfi, akinek habitusa ellentétben áll a posztmodern divat szerint átalakított vendéglátóhellyel, üldögél üres söröskorsók fölött. Alig ismerünk rá, hogy ő lehet a rakpart lépcsőiről a Dunába gyalogló személy. Péter és Edina lép az asztalához. Kezet fognak, a nevüket mormolják.

- Az ismerősöknek csak Kari, de semmiképp se Karesz.
- A fiatalok leülnek.
- Mi járatban, skacok?
- Keleti Dávid az apám.
- Na és?
- Beteg.
- Nem tud beszélni?
- Most éppen nem. Kómába esett.
- Pedig nem is piált, nem cigizett. Talán a nők...
- Annyit csajozott?
- Hát forgott egy-két csaj körülötte.
- Az érdekelne, hogy mi volt ez az aláírási cécó.
- De, ugye, nem a belügytől vagytok?...
- Ugyan már!
- Na, nem kell felszívni a vizet. Vicceltem.

- Szóval?
- Szóval, nem tudok én semmit sem.
- Ne mondja! Maga volt az egyik szervező.
- Honnét veszi?
- Nézze! Itt ez a notesz. Olvassa el, mi áll itt.
- Gyerekek! Ez nem fair.
- Miért?
- Ne gyertek ilyen dumával. Inkább rendeljete! A vendégeim vagytok. Tellik a rokkantnyugdíjamból...
- Mondok egy dátumot. 1973. március 15. Mi jut róla az eszébe? Csak azt ne mondja, hogy semmi.
- Micsoda csajok voltak! Apám!

11.

Emlékkép

Fotóműteremben. A falakon korabeli pesti sztárok, Korda György, Németh Lehel, Sárosi Katalin képei. Félhomály. Hatvanas évekbeli nyugati táncszámok, a beatkorszak nótái. Hirtelen sötét lesz, majd gyertyafény. A zene elhallgat, aztán a *Hétfátyoltánc* szólal meg a *Salomé*ből. Egy leplekbe burkolt vékony lány perdül középre, és táncolni kezd, miközben időnként ledob egy-egy textilt magáról.

- Ötszázért a tied lehet – mondja Kari Dávidnak.
- Biztos vagy benne?

IV.

Bejátszás

Amatőr körülmények között forgatott dokumentum a belügy archívumából. Gyenge minőségű, feltehetőleg rejtett kamerás felvétel, amely az Erzsébet híd pesti feljárójáról rögzítette a Petőfi-szobor környékén zajló eseményeket.

12.

Edina egy nagy bevásárlókocsit tologat az élelmiszerekkel megrakott gondolák között.

Péter egy akciós DVD-ket tartalmazó állványt forgat. Levesz egy-egy filmet, aztán visszateszi. Már nem is válogat, csak bámul kifelé a tágas, nagyméretű üvegfelületen.

Edina odaér hozzá a kocsihoz. Péter mutogat kifelé, a parkba, ahol fiatalok ülnek, gördeszkások szórakoznak. Nem halljuk, mit mond, csak Edina értetlen arcáról hihetjük azt, hogy a lánynak kissé már elege van ebből a nyomozósdiból.

13.

Emlékkép

BEAC-pálya, hetvenes évek (ahol most az Allee terpeszkedik). Borongós, őszi idő.

Középkorú melegítő, tornacipős férfi magyaráz két lihegő, atlétatrikós ifjúnak.

– Ha még ötször körbefutják, aláírom az indexüket, és mehetnek államisvizsgázni.

- Gyere, Dzsoni, nyomjuk meg.
- Dávid, én ebbe belehalok.
- Nem halsz bele, csak gyere. Majd a túloldalon lazásalunk.

Kocognak, lassítanak, lényegében sétálva dolgozzák le a métereket. A kövérkés srác szólal meg.

- Dávid, olvastam a kis pamfletedet.

- Ne már! Csak Ildikónak mutattam meg, ő gépelte le.
- Ne szégyelld! Fasz. – Fejből idéz: – Alva is tud előadást tartani. Tudat-hasadásban szenved. Lenint emlegeti, de Sztálinra gondol. Szabad idejében modellt ül saját szobrának... Nehogy már restelni kezdjed.
- Csak csodálkoztam a terjedési sebességén.
- Mindketten leállnak, lihegnek.
- Ez egy ilyen ország, öreg. Ha nincs kedved hozzá, kérhetsz egy útlevelet. Dávid kocogna tovább. Dzsoni dumál inkább.
- Minden legyen jó? Itt csak órákig van demokrácia, a diktatúrák közti pi-henőidőben...

14.

Vonatsínek, vasúti kocsik kattogó zaja.

A kalauz valami idegen nyelven kéri Péter jegyét. A fiú a kupében fekete-fehér fotókat lapozgat. Kiesnek az öléből a képek, a földről szedegeti, valaki segít neki.

Lengyelországi tájak, fausztatás egy hegyi folyón, a varsói gettó, ilyesmik. Az idegen rokonszenvvel figyeli Pétert.

Krakkói pályaudvar. Taxival a Rynekre. Egy cím keresése. Péter csönget egy lakásajtón. Egy fotót mutat valakinek, aki értetlenül bámul rá.

15.

Péter anyja lakására megy. Az asszony nincs otthon, egy ismeretlen férfi enged be. A fura helyzetben kölcsönösen udvariaskodnak egymással, míg Kati, az anya meg nem érkezik. Pár szót váltanak Dávid állapotáról. Aztán Péter a táskájában kutatva kiteszi az asztalra a *Veszedelmes viszonyokat*.

- Úristen, ezt hol találtad?
- Mit tudsz róla?
- Amikor megismerkedtünk, ezt olvasta, folyton idézett belőle.
- Ez egy jó regény – szól bele a harmadik a társalgásba.
- Te is kezded, Frigyes?
- Mit, Katikám?
- Tele van firkálva – mutatja Péter az anyjának.
- Mint Hegel Lenin által – szól közbe Frigyes.
- De nem ez az érdekes.
- Péter elővesz egy noteszt, amit már láttunk.
- Igaz, hogy te ott voltál vele valami fejtágítón egy klubban?
- Tényleg... az efemkában.
- Ef-micsodában?
- Akkor odajárt mindenki, Frigyes.
- Aztán sokra mentünk vele – így az anya.
- A segédszínészből lett kultúr pápa tartott nagymisét – gúnyoskodik Frigyes.

V.

Bejátszások

A hetvenes évek eleji ún. ideológiai konferencia utóhatásáról. Aczél György vagy valaki más beszél egy felvételen.

Hamu és gyémánt. A jelenet, amikor Cybulski a nyílt utcán követi a párttitkárt, majd megelőzi, és lelövi.

16.

A Dob utcai Concerto lemezbolt szűk terében Péter válogat a tasakokban megbúvó fekete korongok között. Belelapoz apja noteszébe, majd tovább ke-

res. Megállapodik egy Beethoven-lemeznél. *Grosse Fuge* – hirdeti a felirat. Az eladó, amikor Péter fizetni akar, rámered a kezében szorongatott noteszre.

– Bocsánat, ezt a füzetet én ismerem. A H betűnél van a beszerzendő lemezek listája.

– Maga ismerte az apámat?

– Dávidot? Hogyne. Maga a fia? Vele mi van?

– Nincsen jól. Kórházban van.

– Gyógyulást kívánok neki.

– Átadom.

– Várjon csak, ha maga a fia, mutatok egy helyet, ahol megismerkedtünk.

– Nincs sok időm, és meg akarom hallgatni a lemezt.

– Itt is föltehetjük. De azt a helyet feltétlenül látnia kell. Nincs messze innen.

17.

Lift nélküli belvárosi házban másznak fel a harmadik emeletre. (Közben Beethoven *Nagy fűgáját* halljuk.) A palotaszerű ház egyik udvari lakásába csöngetnek be. Nagy nehezen és bizalmatlanul engedi be őket egy huszonéves külföldi bérlő. Az eladó angolul társalog vele, aztán Péterhez fordul.

– Na, ez az a hely. Jól nézzen körül! Nem akárhová hoztam.

A lakás mai képe semmit nem mutat abból, amire a nő hivatkozik.

VI.

Bejátszás

Gulyás Gyula 8 mm-es egykori amatőr filmjének részlete. Utcai képsorok: május elsejei gyülekezés, zászlókkal, táblákkal. A kisfilmbeli szerelmespár éppen egy légyottról siet a felvonulásra.

18.

Lukács uszoda. Péter rója a hosszokat a hidegebb vizű medencében. Edina a partról figyel némi bosszús tekintettel. Péter nem veszi észre, hogy Edinához odalép egy férfi, és valamit mondani kezd neki.

Később a fürdő kertjében, a platánok alatt beszélgetnek.

– Minek jöttünk ide? Tudod, hogy nem szeretek úszni.

– Apa sokat járt ide.

– Apa, apa, folyton csak apa. Nem gondolod, hogy ezzel nem oldasz meg semmit sem?

– Muszáj végigjárni ezt az utat. Kaptam egy telefonszámot. Apa legjobb barátjátét.

– Itt a vízben?

– Ne hülyéskedj.

– Szóval, én hülye vagyok. Menj a fenébe!

– Megyek is.

Péter elrohan Edina mellől, és felugrik a villamosmegállóban várakozó szerelvényre.

A villamoson magába roskadva ül, nem veszi észre a közelítő ellenőröket. Péternek se bérlete, se jegye. Egy rendőri igazoltatáson végzi.

19.

Emlékkép

A Belvárosi kávéház a hetvenes években. Keleti Dávid és Steiner Kari együtt ülnek egy asztalnál, valami felmérés adatlapjait böngészik, amikor rendőrök érkeznek. Egyenesen a szomszéd asztalnál békésen üldögélő hosszú hajú,

hippiszerű fiúkhoz lépnek, és igazoltatni kezdik őket. Erre Keleti Dávid kivágja a személyi igazolványát az asztalra. Az egyik rendőr hozzájuk lép. Nem Dávidot, hanem Steiner Karit állítják elő. Dávid a rendőrök után megy, erre őt is hozzácsapják a többiekhez. A stráfkocsiban Dávid egy csinos lány mellé keveredik, aki pityereg. Dávid rászól.

– Ne sírj, ezeknek!

A lány, aki nem más, mint Kati, hálásan pillant rá, majd egy zsebkendőt kap a fiútól. Egyre szorosabban állnak, egymáshoz préselődve.

20.

Péter egy mai kávéházi teraszon üldögél, és a mobilja kijelzőjét nézi. Az utcán tüntetésre igyekvő vagy onnan visszatérő emberek vonulnak szórványosan. Egy ötvenes nő lép az asztalához.

– Keleti Péter? Igen, maga az, le se tagadhatná.

– A férjével szerettem volna beszélni.

– Vele nem lehet.

– Azt mondta a telefonban...

– Személyesen akartam erről beszélni.

– Hogyhogy?

– Ő ugyanis nincsen. Elment.

– Külföldre?

– Tényleg oda ment előbb.

– Mi előtt?

– A temető előtt.

– Zénó meghalt?

A nő némán bólint. Nem tudják folytatni a beszélgetést, mert az utcán vonulók közül egy véres arcú férfi borul a kávéházi asztalukra. Péterék felugrának, kimennének, de egy rendőrsorfallal fogadja őket.

VII.

Jancsó Miklós: *Szegénylegények*

Néhány másodperc a vesszőfutás képsorából.

21.

Péter anyja érkezik fia albérletébe. Az ablakhoz megy, elhúzza a sötétítőt, kitarja a táblákat, fény árad a szobába. Péter bekötött fejgel, felöltözve hever a kanapén.

– Úristen! Mi történt veled?

– Semmi. Látod, egyben vagyok.

– Egy hülye tévériporter szerint forradalom van. Mibe keveredtél?

– Mondtam, hogy semmibe.

– Hoztam egy kis kaját...

– Jól van, anya.

– Mintha apádat hallanám.

– Mi van vele?

– Mi lenne? Egy szobor. Vízszintes szobor.

– A barátja meg tényleg halott.

– Kicsoda? Zénó? Az az anyámasszony katonája?

– Miért az?

– Mindig a felesége irányította. Tönkre is tette rendesen.

– Te nem tudtad irányítani apámat. Azért váltatok el.

– Honnét veszed ezt?

– Nekem is lehet önálló gondolatom.

– Ideje, hogy legyen. Folyton ezen az ügyön lógsz. Hanyagolod Edinát... Nekem panaszkodik.

VIII.

Bejátszás

Töredékes felvételek a 2006-os utcai zavargásokról.

22.

Péter egy netkávézóban ül a képernyő előtt. Skype-on hív valakit. A beszélgetés alatt felváltva látjuk az arcukat.

- Halló! Ildikó asszonyt keresem.
- Honnét tudja a nevemet? Ki maga? Ez egy titkos szám.
- Bocsásson meg. Budapestről hívom, fontos lenne...
- Magának, de nem nekem.
- Ne haragudjon, tudok egyet-mást magáról, magukról.
- Kiről? És mi ez az egész?
- Maga volt az apám... szóval, az apám nagy szerelme egyetemista korában.
- Dávid?
- Péter. Én Péter vagyok, a fia.
- És mi van Dáviddal? Megcsinálta a kis karrierjét, amire annyira vágyott?
- Nem tudom. Jelenleg beteg.
- Sajnálom. Akkor be is fejezhetjük.
- Szeretnék kérdezni valamit.
- Tudja, hogy itt hány óra van?
- Tudom. Szóval hogy volt ez az egész, a tiltakozó aláírásgyűjtés?
- Micsoda? Ide figyeljen, Péter. Tudja, mikor volt az? Majdnem negyven éve. Mit akar tőlem? Mire emlékeznek? Hagyjuk abba...
- Ahogy gondolja, Merteuil márkiné.
- Hogy mondta?
- Itt Valmont vicomte beszél.
- Kicsoda?
- Jól hallotta.
- Péter, honnét ismeri ezt?
- Megtaláltam a könyvet, telis-tele apám céduláival, mindent felírt, magukról is.
- Ez jellemző. Folyton firkált. Csodálom, hogy nem lett író belőle.
- Szociológus lett, amíg hagyták.
- Én idejében leléptem.
- Elég messzire.
- Ide tartozom. Itt van a munkám, a hivatásom, amiről nem beszélhetek.
- Haifában?
- Igen, itt.
- És a szerelem?
- Szerelem? Az mi? Édes fiam, maga rémesen naiv. A szerelem nem létezik.
- A szerelem szép.
- A szerelem fáj.
- Ildikó, azt tudja, hogy maga volt apám legnagyobb szerelme? Nem az anyám.
- Na és? Mi következik ebből? Semmi.

- Semmi?
- Ahogy mondd, drága fiam.
- Üzen neki valamit?
- Üzeni, nem semmi... de... talán azt, hogy Rózsabimbó.
- Rózsabimbó?
- Rosebud. Ő érteni fogja, egész biztosan.
- Rózsabimbó. Megjegyeztem.

23.

Péter egy virágcsokorral ácsorog az optikai szaküzlet kirakata előtt, de nem látja odabenn Edinát. Beviszi a csokrot, és egy meglepett kolléganő kezébe nyomja.

24.

Péter a lépcsőházban kiflit majszolva felfelé tart. Hazaérve azonnal benyomja a VHS-lejátszót, tesz-vesz a lakásban, aztán figyelmét a fekete-fehér képsorok kötik le.

IX.

Bejátás

Tarkovszkij *Andrej Rubljov*.

A leányrablás jelenete, amikor a tatárok elviszik az ikonfestő szerelmét, a néma leányt.

Csöngetnek, hosszan. Péter nem megy ajtót nyitni, csak amikor már dörömböl a jövevény. Edina érkezik feldúltan.

- Normális vagy? Itt dekkolsz, amikor az utcán megy a történelem.
- Itt is megy.
- Mi ez a film?
- Esti mese, orosz gyerekeknek.
- Micsoda?
- Mesélj fiadnak új mesét, fasiszta kommunizmusét...
- Megint kezdted?
- Mit?
- Lemerültél, és elfelejtettél feljönni. Legalább mozduljunk ki egy kicsit, gyere...

X.

Bejátás

Ezekben a képsorokban dokumentumjelenetek, akár '56-os utcai felvételek keverednek 2006-os felvételekkel.

25.

Kórházi folyosó. Egy mankóval lépkedő férfit követ a kamera. Amikor közelebb érünk hozzá, látjuk, hogy Keleti Dávid az, Péter apja. A kórház csöndjéből lassan kikeveredik az utcára, a zűrzavarba.

Később egy taxiból száll ki, a kocsni nem tud tovább haladni. Dávid mankózik, mígnem szembe találja magát egy lassan gördülő tankkal.

A széles út túloldalán meglátja a fiát és Edinát. Intetet nekik, de azok nem veszik észre.